

A fúrótorny négy futballstadionnyi tisztás közepén áll. Nem ad ki hangot. Ember nincs rajta, sem közvetlenül mellette. A tisztás városhoz közelebb eső szegletében, a Pervijplánból ide vezető úttól balra két faépület. Egy izba¹ és egy fabarakk. Előttük kilenc ember, felsorakozva. A bal szélső kilép, elindul a lóháton érkező három rendőr, Szindbád, a szibériai detektív, Ink, a helyettese, és Bajár, a bűnügyi technikus felé.

– A lovakkal mi legyen? Kell a pánya? – kérdi Szindbád Inktől.

– Ezek fegyelmezett rendőrlovak, nem barangolnak el, kicsaphatjuk őket legelni.

– Anofrijev, Ivan Vasziljevics – mutatkozik be az eléjük érkező, tiszta, de gyűrött inget, öltönyt, béléses ballonkabátot viselő kerek szemüveges férfi. Kezet fog mindhármmal.

– Elnézést, hogy az emberem nem várta meg magukat. Ostoba fickó...

– Idetaláltunk. Telefonjuk nincs? – kérdi Szindbád.

– Nincs. A hegyek beárményékolnak.

– Maga a főnök?

– Az egyik. A Lomonoszov Egyetem Geofizikai Tanszékének egyik intézetéből jöttem. Tudományos munkatárs az itteni státusom. Amúgy pervijpláni vagyok, vagyis voltam, gimnazista koromban költöztünk el a szüleimmel Moszkvába, tehát...

– ... visszajött olajat kutatni a szülővárosába.

– Pontosan.

– Van másik főnök is?

– Én a tudományos háttérrel adom a munkához. A gyakorlati tevékenységet Szkobkin irányítja, ő ott áll középen, abban a kék vattakabátban. Vezető fúrómester a beosztása.

Halottat szóval érinteni éppolyan előkészítést igénylő dolog, mint kézzel. Szindbád úgy érzi, most jött el a pillanat, hogy rátérhet a lényegre:

– Ki találta meg a halottat?

– Én. A pataknál.

– Tudja, ki az?

– Jól ismerem. Velde mérnök. Ő ellenőrzi a ténykedésünket.

– Mennyire van innen a patak?

– Pár perc. Odavezessem magukat?

A patakon már elolvadt a jég. A víz vidáman csörög, a nagyobb köveknél bukfcenet vet. Mindkét oldalon kavicspart. Nem olyan vöröses, mint a Bajkál mentén húzódó. Szabályos tojásformára csiszolt obszidiánfekete, hófehér és sárga alapon barna erezetes kövecskék egymásra halmozódva. Amilyen egyenes a part, olyan egyenes a cserjés mögötte. Az ágakon mélyvörös meg fekete bogycsokrok. És madárürülék.

A holttest lábával a cserjéket, homlokával a vizet érinti. Szindbád megfogja a tarkóját, arcát, homlokát. Mindenütt hideg, de csak mint egy hideg vízben fürdő emberé. Kellemetlen szagot nem érezni. Velde mérnök elegáns fekete bostonszövet-kabátján nincs szakadás. Szindbád végigtapogatja a testét, végigkutatja ruházatát. A kabát belső zsebéből igazolványokat és egy díszes pénztárcát vesz ki. Kinyitja. Üres.

– Táská volt nála? – kérdi a detektív Anofrijevet, miután Bajár három szögből lefényképezte a helyszínt a halottal.

– Nem.

– Mikor lelt rá?

– Ma reggel. Sétálni voltam. Nagyon gyakran sétálok erre.

– Megfordította?

– Igen, látni akartam, mi történt vele.

– Mesterséges lélegeztetéssel próbálkozott?

– Nem, nem volt pulzusa.

– Azt még akkor is meg lehet kísérelni. Miért nem tette?

– Nem is tudom...

– Félt a holttesttől?

– Igen, azt hiszem. (Gyorsan) Igen, félttem.

– És utána mit csinált?

– Lementem az emberekhez. Az egyiket elküldtem a rendőrségre, a többivel idejöttünk. Akkor megint megfordítottuk. Megvizsgáltuk. És utána vissza...

– Közösén csinálták? Nem elég ehhez egy ember?

– Én vizsgáltam meg – áll ki a többiek közül Szkobkin.

– Hogyan?

– Megnéztem, van-e pulzusa a nyakán, a kezén. Aztán a gyufapróbával.

– Hogy összerázkódik-e a test, ha hozzáérinti?

– Nem, dehogyan. Az orra elé tettem az égő gyufát. Mert ha csak egy nagyon gyenge kis légzése is van, a láng megremeg.

– Remegett a láng?

– Élének volt a szél, szinte azonnal eloltotta a gyufalángot.

A detektív megfordítja a mérnök tetemét. Az arc üveges, ázott, kék. Apró sebek, de nem véreznek. Az orr két oldalán egy-egy kis bőrkeményedés.

– Szemüveges volt?

– Igen.

– Milyen szemüveget hordott?

– Ilyen kereket, amilyen az enyém is.

Szindbád jegyzetfüzetet és tollat vesz elő.

– Kérem, mindenki írja fel külön lapra a nevét, az itteni beosztását, hol dolgozott korábban, hol van az állandó lakhelye, és hogy van-e rokona, ismerőse Pervijplánban. Kezdje maga Anofrijev elvtárs. (A két rendőr felé fordulva) Egy hosszú, egyenes bot kellene. Vágtok nekem?

A detektív megsuhogtatja az Ink által lenyesett fűzfagallyat. Van tartása, de nem recseg. Megfelelő. Leteszi a földre. A végére áll. Lép hármat. Bejelöli a boton, hol áll a cipőjének az orra. Aztán benyújtja a patak közepéig a vastag gallyat. Lenyomja a víz alá. Kiveszi.

– Legfeljebb egy méter mély a patak – hozza meg az ítéletet.

– Hát erre meg hogy jöttél rá? – kérdi meglepve Bajár.

– Egyszerű. Egy emberi lépés kb. hetven centiméter. Három lépés tehát kb. két méter. Benyújtottam a botot a patak fölé. Épp a feléig ért. Lenyomtam a bot végét a víz alá, úgy, hogy az a másik part felé ne csússzon, csakis lefelé haladjon. Kivettem, és láttam, hogy a két méternél bejelölt rész fölött még másfélszer annyi lett vizes. Vagyis összesen öt méter. Most képzeljétek el egy derékszögű háromszöget. A derékszög ott van a patak közepén. Az egyik befogóját tudjuk, két méter, az átfogóját is tudjuk, öt méter, és mivel a két befogó négyzete megegyezik az átfogó négyzetével, a patak mélysége, vagyis a másik befogó nem lehet több egy méternél. De mivel a víz sodrása miatt egy kicsit meghajlik a bot, az átfogó tényleges mérete kevesebb, mint öt méter. Így a kisebbik átfogó is inkább csak kilencven centiméter. Pitagorasz tétele! Errefelé nem tanítják? Egyébként lett volna egyszerűbb módszer is a mélységmérésre. Leöltözni és átgázolni a patakon. Csak nem volt kedvem ötfokos vízben fürdeni. Mi ennek a pataknak a neve? – kérdi mégis, hogy segítsen a másiknak legyőzni zavarodottságát.

– Mi...? Hogy...?

– A neve, a patak neve?

– A pataké? Vilecska, az a neve.

– Szép név.

– Komszomolisták nevezték el Lenin tiszteletére – kapcsolódik be Ink.

– Mi köze a Vilecskának Leninhez?

– Vlagyimir Iljics Lenin, azaz Vile. Becézve: Vilecska.

Mikor a munkások felírták adataikat, Szindbád kétméteres térközzel felállítja őket, és Velde elveszett szemüvege után kutatva, átfésülni rendeli az erdő patak felé eső részét. Aztán munkatársait hívja magához:

– Bajár, te menj végig a parton, és készíts felvételeket. A patakról, az erdőről, a cserjékről. Jó minőségben, hogy nagyítani lehessen.

Ink, neked kellemetlen feladat jut. Veldét a lovamra kötve elviszed a kapitányságra. Megkéred Gramotkin

doktor, hogy minél hamarabb kezdje meg a boncolást. Anofrijev elvtárs, a munkásai végezzék a dolgukat. Én pedig kérnék öntől egy forró teát.

– Csak mocsáriciprus-teával tudok szolgálni – mondja Anofrijev, ledobván kabátját. – A hordó alakú szamovár alatt még izzik a faszén, a tartályban buggyanganat a víz, és az esszenciát tartalmazó edényke mellett vízbuborékot vetve ki-kispriccel. – Én ilyen szoktam inni. A fekete tea, amiért mi, oroszok annyira lelkesedünk, méreg.

– Ne mondja!

– Rothasztással állítják elő, úgy, mint a cigarettadohányt. A burjátoknak van eszük, ők inkább zöld teát isznak.

– Veldét mióta ismeri?

– Egy évvel felettem járt az egyetemen. Párszor beszélgettünk. Mikor végeztem, az egyetem uráli kutatóintézetében kaptam állást. Ott írtam meg disszertációm a szibériai olajmezőkről.

– És ebben az áll, hogy Pervijplánál van olaj?

– A földkéreg mélyének felépítése egész Szibériában hasonló. Ha valahol találunk olajat, márpedig találtunk nem egy helyen, akkor feltételezni lehet, hogy máshol is fogunk. Persze, sok földrajzi körülményt kell még számba venni. Mennyire érdeklik a részletek?

– Kitől kapott engedélyt a próbafúrásokra?

– A Szibnyeft, a Szibériai Állami Olajkutató és Kitermelő Vállalat vezetőit kellett meggyőzni.

– Övék ez a torony?

– És minden egyéb felszerelés. Ők állják a kutatás költségét.

– Ami, gondolom, nem kevés.

– Olajat kutatni egyelőre nagyon költséges.

– Egyelőre?

– Nézze, sokba kerül a cégnek a munkások fizetése és ellátása, a gépek és felszerelések szállítása és még sok más dolog. De a legnagyobb tétel a fűrófejek cseréje. Ipari gyémántból van a fűrófejek vége, mert az a legkeményebb anyag a világon. De még a gyémánt is elkopik idővel. És ilyenkor külföldről kell valutáért beszerezni. (Megcsillanó szemmel) De most talán változni fognak a dolgok. A kacsáknak köszönhetően!

– Kacsák? A madárra gondol vagy valami eszközt is...

– Tunguz vadászok gyémántot találtak kacsák gyomrában. Az állatok lenyelték mohóságukban, vagy mert kell a kő az emésztéshez.

És hol nyelték le? Nyilván ott, ahol élnek, vagyis Jakutföldön. Már nagy elánnal megy a kutatás. (Feláll izgalmában) Nemsokára mi leszünk a föld legnagyobb gyémánttermelője!

– Úgy gondolja?

– Gribojedovról hallott már?

– Író volt.

– Drámaíró. A cár Teheránba küldte tárgyalni. Gribojedov megtudta, hogy a háremben grúz lányokat tartanak fogva. Az író, akinek grúz volt a felesége, megpróbálta kiszabadítani őket. Híre ment, mire a csöcselék megrohanta a követséget, és mindenkit széttépett. Gribojedovot is. Mikor a cár meghallotta, hadat akart üzeni Perzsiának. A sah egy hatalmas gyémánttal engesztelte ki. Sah Gyémánt a neve. A cárok féltve őrzik, néha mutatták csak meg bizalmasaiknak, állítólag olyan tisztaságú, hogy káprázik tőle az ember szeme. A forradalom után az Állami Gyémántalap része lett. A kulákok gerjesztette éhínség idején amerikai gyárosok udvaroltak a kormánynak, hogy dollármilliókat fizetnének, vagy gabonával teli raktárhajók tucatjait küldenék, ha megkaparinthatnák. Nem adtuk el. És most! (Nyel egyet, mintha a szája előtt inycsiklandozó falat lebegne) Sah Gyémántok ezreit fogjuk megtalálni. Nem mi fogunk fizetni

a külföldieknek, ők fognak sorba állni nálunk. Felvásárolunk pár kapitalista iparvállalatot, s ott, a tőkés állam szívében!, képzelje el, a tőkésnek orra előtt!, szocialista viszonyokat fogunk megteremteni. A munkásokból lesznek a vezetők, és mindenkinek tisztességes bért fizetünk. Ha ezt meglátja a többi munkás... Ez... ez már akár a világorradalomhoz...

– Ihatnánk azt a teát?

– A kőolajkutatás pedig sokkal olcsóbb lesz a hazai gyémánt... Micsoda? Ja, a tea...

A teának kellemes íze és fenyőillata van. Cukrot is kap hozzá. A bögre viszont ormóttan, bádageszköz. És olyan az izba is. A gerendák találkozásánál annyi a tömítőanyag, hogy hurkaként kipúposodik, a padló fényesre gyalulva, a hatalmas vaskályhában egy birkát egészben meg lehetne sütni, az ablakokon dupla üveg, de mindent belep a sietség, a rideg célirányosság szelleme.

A detektív izzad. A szoba nagyon meleg, mert Burjátában mindenhol ülfűtenek, mintha fel kellene töltenie magát a szervezetnek, hogy kint elviselje az irtózatot téli hideget. És ha megszokták a roskadáig rakott kályhát, nem változtatnak a tavasz érkezésekor sem.

– Térjünk vissza Velde mérnökre. Mikor találkozott vele megint?

– Négy éve, Irkutszkban. A Szibnyeft ottani központjában dolgozik, őt rendelték ki segítőttnek. És felügyelőmnek.

– Jól kijöttek?

– Jól.

– Nem voltak viták?

– De igen, állandóan.

– Min?

– A pénzen, mi más? Folyton le akarta faragni a költségvetésünket. Nem voltam rá mérges, hisz őt is szorították felülről. A háború miatt mindenhol spórolni kellett. De én arra gondoltam, ha a fasiszták elfoglalják Bakut, ami majdnem meg is történt, végünk, hacsak Szibériában nem találunk újabb lelőhelyeket.

– Velde milyen gyakran jött ki ide?

– Hetente-kéthetente. Ha a Szibnyeftől jött valaki Pervijlánba, akkor őt is elhozták. Így volt gazdaságos.

– Mikor volt itt utoljára?

– Tegnapelőtt reggel jött, késő délután, este ment vissza. Gyalog. A patak mellett kicsit hosszabb az út, de könnyebben lehet haladni, mint a süppedős földúton.

– Barátok lettek Veldével?

– Milyen értelemben?

– Elmentek néha sörözni?

– Nem. És jobb is így, mert akkor személyes sértésnek vettük volna a másik akadékoskodását.

– Milyen viszonyban volt Velde a munkásokkal?

– Jó. Felírta, ha valakinek hozni kellett valamit Irkutszkból. A munkások utólag kifizették. Persze csak apróságok voltak ezek. Illatosított szappan, ilyesmi.

– Mit tud Velde magánéletéről? Család, ismerősök?

– A családja moszkvai. Az egyik öccse eltűnt a háborúban, a másik épségben hazatért. Az apja fizikatanár, az anyja... Talán ő is.

– Nőügyek. Esetleges riválisok.

– Erről nincs információm.

– Vegyen elő egy lapot és tollat. Arra kérem, bármit, ami eszébe jut Veldéről, írjon fel arra a lapra. Ha lényegtelennek tartja, akkor is. Hétköznapi apróságok... Azoknak örülnék a legjobban. Ha az ember erősen akar ilyenekre gondolni, nem szokott beugrani semmi. De maguktól gyakran felmerülnek képek, helyzetek és szavak.

– Értem. Mennyi időt kapok erre?

– Egy fél napot.

– Oh. Akkor vége a kihallgatásnak?

– Egyelőre vége. Amíg nem tudom az orvos szakvéleményét, nem akarok továbbmenni. Könnyen lehet, hogy természetes halállal halt meg a mérnök, és akkor felesleges feldúlni mások életét jobban, mint amennyire a haláleset maga feldúlta.

– Értem. Köszönöm.

Szindbád feláll, kinéz az ablakon. Ink még nem jött vissza a lovával. A munkások a torony létráján állva ütögetnek valami fémet.

Szabályos, zenei ritmust követ a kopácsolás. Bajár Szkobkinnal beszélget. A fűrómester tüzet ad neki. Már elég sötét van ahhoz, hogy látni lehessen a lángot. És a két parázsló cigarettavéget is. Jobbra a Kongora fehér csúcsa, mint széles, gondterhelt homlok örködik a tájon.

– Érdekes név ez a Velde? Orosz? – kérdezi a detektív Anofrijevától.

– Holland. Az ősapjuk Péter cár hívására jött Oroszországba. Hajóácsként dolgozott Viborgban, majd mikor felépült Pétervár, egy hajóépítő manufaktúrát alapított ott. (Sietve) De ez egy régi történet, Szerjózsa... Szergej Velde családja már tisztességes tanárcsalád volt.

– Igen, ezt mondta.

– A nagyapja is tanított. Falun. Ingyen korrepetálta a falusi szegények gyermekeit. És a sajátjával is persze sokat foglalkozott, egyetemre került Szerjózsa... Velde apja már a régi, elnyomó rendszerben is.

– Azt gondolom... (Kívár, felméri, nem lesz-e politikailag veszélyes, amit mondani készül) Azt gondolom, még ha kizsákmányolók is voltak Velde ősei, azért az, hogy Nagy Péter hívására jöttek, így azért a dolog... mégiscsak vállalható. Hiszen Nagy Péter...

– ... zseni volt, nem kétséges. Csak a Papa2 fogható hozzá. Helytelen, hogy nem hangsúlyozzák eléggé: valójában az ő művét teljesíti be. Sokkal inkább, mint a Három Nagyt.

– Tényleg úgy véli?

– Én is és a Papa is úgy véljük. Marx, Engels és Lenin, ne értse félre: tisztelet és csodálat nekik.

– Természetesen, természetesen.

– De egyiküknek sem volt lehetősége meg ideje, hogy igazán, maradandóan megváltoztassák a világot. Nem az eszmei változtatásra gondolok, hanem hogy megy az ember a sztyeppén, és ahol tavaly még nem volt semmi, most egy hatalmas vaskohó vagy konzervipari kombinát áll. És mellette egy vadonatúj, százezres város. A semmiből kinőve! Ilyenre csak Péter cár és a Papa volt képes. Ezért mondom, hogy az ő művét teljesíti be. Persze nem a jobbágyság kizsákmányolásával, hanem a dolgozó nép önfeláldozó munkájával, a dolgozó nép érdekében...

– Természetesen, természetesen.

– Sokat gondolkoztam rajta, milyen sok hasonlóság van a két géniusz között. Például merre terjesztette ki birodalmát Péter cár?
– Nyugatra. A Balti-tenger felé.
– Úgy van. Svédországnak azt a részét foglalta el, ami a mai Baltikum és Finnország. És hova indította el a Papa az első nagy felszabadító háborúját?
– A fasiszták ellen?
– Az később jött. Előtte még felszabadítottuk és a Szovjetunióhoz csatoltuk a három balti államot, meg, a véres téli háború után Finnország egy részét.
– Ja igen, a szovjet–finn háború... – mondja Szindbád, és az események ilyenképpen interpretálásának hallatára összeráncolja homlokát.
– Ugyanaz a terület! Aztán Péter cár meg a Papa az ipart fejlesztették, gyárakat hoztak létre, hadsereget korszerűsítettek, visszaszorították a papok hatalmát. Sok-sok hasonlóság. Bár most a háború alatt a papok kicsit szabadabb pórásra voltak engedve. Tudja, ki a Papa kedvenc írója?
– Gorkij?
– Ugyan! Tolsztoj.
– No igen.
– De nem Lev, hanem Alekszej Tolsztoj. És kiről íratott Alekszej Tolsztojjal regényt a Papa? Persze hogy Péter cárról! Kell ettől több bizonyíték, hogy a Papa és én egy véleményen vagyunk?
Szindbád nézi ezt a boldogságtól és izgalomtól ragyogó arcot. Az arcot, mely egyszerre a tudósé és az éretlen gyermeké. És bár hideglelés kerülgeti Anofrijev közelében, irigyli őt ezért az arcért.
– Veldével mi történt az egyetem elvégzése és az önök újbóli találkozása...
– A Lomonoszovon végeztünk. Ez is milyen sorsszerű. Tudja, mi volt Lomonoszov nagy álma?
– Nem.
– Nézzzen ki az ablakon! Mit lát?
– A fűrotornyot.
– És még?
– A tajgát.
– Vagyis Szibériát. Szibéria volt Lomonoszov nagy álma. Megalapította a szibériai kohászatot, és azt írta: „Oroszország hatalmát Szibéria gyarapítja majd.” És most, a fasiszta betolakodók kiűzésével, eljött az ideje, hogy százmilliók éljenek ezen az áldott földön.
– Igazán merész elképzelés.
– Moszkva meg Pétervár után pedig hamarosan Irkutzk lesz a főváros.
– Ez talán mégis túlzás...
Anofrijev nagyot lép Szindbád felé, szinte ugrik, mint egy ökölvívó, aki egyetlen ütésének erejével akar győzedelmeskedni.
– Nem túlzás! Miért lehetett Pétervár az új főváros? Mert a Néva mellett fekszik, ami forgalmas vízi út. Kijárat a világ összes tengeré és óceánja felé. Irkutzknak is kijárat kell. Az Angara és a Jenyiszej lesz a kijárat. Ezekon fognak a hajók eljutni a Jeges-tengerbe.
– A Jeges-tenger rettenetesen messze van.
– Legalább a hosszú folyóvölgyek is bekapcsolódnak az ország vérkeringésébe.
– Nincs a Jenyiszej befagyva ott fenn, északon?
– Felmelegítjük.
– A folyó jegét?
– Az egész folyót. A Jenyiszejt. És az Angarát. Bratszknál és másutt hatalmas gátakat, vízerőműveket építünk. A termelt árammal megemeljük pár fokkal a folyók vizének hőmérsékletét. A gátak által beltenger nagyságúvá felduzzasztott víz egy részét pedig új folyómedrekben elvezetjük délre. A száraz kazah sztyeppére és még délebbre, a sivatagba. Hatalmas oázist varázsolunk a sivatagból. Az amerikaiak is megváltoztatták a Chicago folyó irányát, mi is képesek vagyunk erre!
– És mikor fogják elkezdni a munkákat?
– A tudósok tisztáznak még néhány részletkérdést, aztán a nyilvánosság elé tárják a nagy tervet. Nem fog ráismerni az országra. Új folyók! Új tengerek! Persze, néhány hegység útban van, de azokon át csatornákat robbantunk és...
Anofrijev szavai úgy áradnak a szobában, mint ahogy elefánt okád vizet az ormányával. Szindbád körül szűk lesz a tér, elfogy a levegő. A detektív kinéz, és a tajgaóceán láttára hihetetlennek tűnik ez a belső zsugorodás. A torony már dolgozik, kattogást, puffogást hallatva. A munkások csavarnak az alján valamit. A ház előtt tarbagán tisztálkodik a hóleben. „Előbújtak végre, tényleg itt a tavasz.” Az állatka előtt csillogó, fekete földhányás.
– Fel kéne ásni – fordul vissza Szindbád.
– ...és ezek a csatorna-folyamok...
– Fel kellene.
– ...és... micsodát...?
– Felásni. A ház előtt. Egy parcellányit. Termékeny föld van itt.
– (meghökkenve) Minek?
– Konyhakertnek. Megteremne benne a répa, a cékla, a káposzta. A borscsba való.
A férfi és a detektív úgy mered egymásra, mintha más bolygóról származnának. Anofrijevnek be kell hunyia szemét, hogy értelmezze Szindbád szavait.
– (Szárazon) Már én is gondoltam rá. Csak sehol nem lehet ásót kapni. (Felragyogó szemmel felpillantva) De ígérték, hogy jövőre lesz!
– Megjöttem – nyit be Ink. A detektív megkönnyebbülve nyúl kabátjáért.
A boncterem polcain spirituszban ázó emberi testrészek. Fejek, kézfejek, karok, nemi szervek. Mindegyiken tetoválás. Gramotkin doktor ezeket gyűjti. Mindenki elfogadja furcsa kedvtelését.
Csípős, ecetes szag. Az asztalon Velde. Hanyatt fekvő, meztelenül, felvágott hassal. A doktor tessék-lássék visszadugja belső szerveit, és hozzálát bevarni a vágást. Szindbád magalázónak tartja a holttest kiszolgáltatottságát. Tulajdonképpen a halált magát magalázónak tartja.
– Nézzétek meg ezt! És ezt! – mutat végre Gramotkin két kis üveglapot Szindbádéknak.
A lapocskákon fekete anyag.
– Föld? – kérdi a detektív.
– Levélmaradványokkal teli tajgaföld. Az orrában, a torkában és a tüdejében is találtam belőle.

– Beletömték a szájába?
– Inkább lenyomták a fejét a földre. A fák alatt a talaj puha, ha erősen nyomják a fejet, körbeveheti az orrot és a száját.
– Fulladás történt?
– Valószínűleg. De kézzel nem fojtogatták, mert nem találtam véraláfutást a nyakán.
– Még nem találkoztam olyannal, hogy valakit az anyafölddel fojtsanak meg.
– Én sem, de a szakirodalomban van rá példa.
– Ott mindenre van.
– Az igaz.
– A vízbe fulladást kétségessé teszi, hogy a patak csak egy méter mély, de volt egy ügyem, amikor az áldozat még sekélyebb vízbe fulladt bele. Kapott egy ütést a halántékára, elvesztette eszméletét, beleesett a tóba...
– Nem hinném, hogy itt erről van szó. Vízbe fulladaskor víz szokott a tüdőbe kerülni. Az övében viszont nem találtam. De azért a víznek lehet valami szerepe. Amennyi földet találtam a torkában és az orrában, annyitól nem lehet megfulladni. Mintha valaki kimosta volna a légzőjórtaít.
– Megijedt a gyilkos a tettétől, és megpróbálta életre kelteni az áldozatot?
– Elképzelhető.
– És ha csak egyszerűen a parton hagyta, és ahogy ingadozik a vízállás, a patak kimosta, ami a szájban és az orrban volt?
– Az is elképzelhető.
– Mikor állhatott be a halál?
– Másfél, két napja. Mostantól számítva. És még valami. Látjátok azokat az apró sebeket az arcán? Azok keletkeztek vékony gallyaktól. Amikor a fejét a földhöz préselték.
A tejjó felé közeledve, már az utcán megérzi Szindbád a különleges csemege illatát. Benyit, és a tányért töröl Ink meg Bajár mosolygó arcán látja, hogy nem tévedett.
– Mit vacsoráztatok? – kérdi a detektív helyettesét. Ink töröl még egyet, és elégedett rágás közben válaszol:
– Sűrített tej. Konzervből. Plusz cukorral. Isteni. A fronton az életemet odaadtam volna egy ilyenért. És van hozzá szajka3 is. Szindbád rendel Súrocskától egy tányér sűrített tejet meg két szajkát (A lány mutatja, hogy csak egy jár), aztán hozzákezd a beszámolóhoz.
– Felhívam a Szibnyeft Irkuszki irodáját. Azt mondták, Velde tegnapelőtt reggel indult el a terepre. Úgy volt, hogy itt alszik, nem is tehetett volna mást, mert a kocsit csak tegnap reggel indult vissza. Ezt furcsállottam, ugyanis Anofrijev nem említette, hogy Velde néha Pervijplánban aludt.
– Mondták, hol szokott megszállni a mérnök? – kérdezi Ink.
– Nem tudták. Meghagytam, hogy holnap reggel ne engedjék elmenni a sofőrt. Neki tudnia kell. Egy dolog mindenesetre stimmel. A doktor szerint másfél-két napos a halott. Nos, tegnapelőtt késő délután, este még élt, hisz kinn volt a fűrótoronynál, tegnap reggel már aligha élt, különben visszament volna a kocsival Irkuszka. Tegnapelőtről tegnapra virradó éjjel halhatott meg. Ez alátámasztja a doktor véleményét.
Másnap reggel Ink és Bajár az iroda bőrpamlagán úriasan dohányoznak, és a kiadós vajaskenyér reggeli utáni emésztés részeként a három rendőrségi gráciát szemlélik. Csimita zavaros fehér italát kortyolja. Liza a tükör előtt fintorog. Kátya nejlonharisnyáját vizsgálja. (Valójában Lizával közös az a harisnya, olyan sokba került, hogy kettőjüknek kellett összedobni rá a pénzt. Felváltva viselik. Meg vannak győződve, hogy a másik jobban koptatja.)
– Bajár komám, egyvalamit nem értek: folyton csorgatod a nyálad a nők után, ahelyett, hogy összejönnél Csimitával.
– Miért pont vele?
– Miért? Ő is burját, te is burját vagy, jól kijönnének.
Bajár indulatosan néz Inkre. Kiköpi a cigarettafüstöt. Aztán egy mélyet, nyugtatót szív.
– Én meg azt nem értem, miért nem jössz össze Kátyával.
– Kátya? Kátya kedves lány, de nem az esetem.
– Pedig ő is orosz, te is orosz vagy, biztos jól kijönnének.
– Rosszul kezdődik a nap – állít be Szindbád az irodába. – Felhívam a Szibnyeftet, sem a sofőr, sem az az osztályvezető nincs benn, akivel Velde Pervijplánba jött. Még hajnalban elindultak Bratszka. Leghamarabb este lesznek telefonon elérhetőek.
– Viszont nekünk jól kezdődött – veti ellene Ink. – Miközben prima vaját faltunk a tejjóban, Bajár kiterítette a tegnapi előhívott fényképeket. Jött az a Súrocska a teával, és felismerte Veldét.
– Velde is járt a tejjóba?
– Nem. A lány az utcájukban látta. És nemcsak manapság. Már elemista korában is. Annak pedig már legalább hét éve.
– Hol lakik Súrocska?
– A Szportyívnaján.
– Indulás.
Mintha Pervijplánt is megbombázták volna Göring Stuka-keselyűi: a széles aszfaltúton gyűrődések, kráterek. Az egyikben annyi víz gyűlt, hogy kacsák fürdenek benne, a másikban koca szoptatja malacait. A dülöngő oldalú házak és szurkos kerítések közt kis fűszerbolt. Mikor Szindbád megmutatja a katonazubbonyos, öreg elárusítónak Velde fényképét, az azonnal a szemben lévő házra mutat.
– Ismerem. Pelageja anyónál lakott.
Pelageja vékony hangon válaszol a kapura akasztott kolomp rázására. Csoszogás, sóhajok és a bot kopogása jelzik az asszony elesettségét. Pelageja anyó sípol és köp kapunyitás közben. Szindbád közli, miért jöttek, és előveszi Velde fényképét.
Az udvaron természetes almafa áll, fagytól fonnyadt, madárrágt a gyümölcsökkel. „Aki háború idején nem gyűjt be minden szem eleséget, annak már teher az élet” – fut át Szindbád fején, s ez a gondolat, a rosszul szelelő kemence tüdőt fájdalom szagával meg az olvadó hó tetején sűrűsödő korommal még jobban az elmúlás kíméletlen valóságát löki a detektív elé, mint az a visszatérő rémálma, hogy egy koporsóban fekszik, és hallja, ahogy a rögök záporoznak.
A szobában takarmánytök és karórépa. A szőnyeg szálasra kopott a sok mosástól, porolástól, a tükör, a szent sarokban lógó ikon és a retusált családi képek

olyan opálosak, mint a lóvásárláskor körbeadogatott vodkásüveg. Amúgy tisztaság van. Még a répák is le vannak törölve. Amikor Pelageja megtudja albérlője halálát, feláll, hogy teát főzzön a vendégeinek, amiből hosszú csörömpölés lesz. Ink erőszakkal

ülteti vissza az asszonyt, s mikor az feladat híján már nem menekülhet a borzalomtól, elkéri a halott Velde fényképét, csókolgatni kezdi, és csöndes, fáradt sírással magába roskad. A rendőrök kivárik, míg Pelageja magától elszipogja, hogy a férfit nyolc éve ismerte meg. Akkor még jobban tartotta magát, és tisztességes szobát tudott kiadni neki. Velde a pervijpláni gimnáziumban tanított földrajzot három évig. Aztán munkát kapott a Szibnyeftnél Irkutzkban, és két évig nem találkoztak. De hogy felügyelője lett a kutatófúrásnak, megint elkezdett Pervijplánba járni. Ha csak másnap indult vissza a szolgálati autóra, Pelagejánál aludt meg. Kitakarított az asszonynak, és az pénzt nem fogadott el tőle a szállásért.

– Szerjözsa nem rémült meg a leromlásomtól. Ünnepe volt, ha este beállított. A hálóruháját, tisztálkodószereit itt tartotta.

– Beszélte egy Anofrijev nevű emberről? – kérde tőle a detektív.

– Igen. Ő irányította itt a fúrást. Szerjözsa rengeteget veszekedett vele.

– Miért?

– Mert Anofrijev nem talált olajat. Szerjözsa attól félt, lágerbe viszik őket, ha még több pénzt költenek hiába.

– Mikor volt itt utoljára Velde?

– Vagy három hete.

– Azóta nem?

– Azóta nem volt.

– Biztos?

– Biztos, emlékszem is, mérges volt szegény fiú, remegett. Majdnem sírt. Összekaptak azzal az istentelen Anofrijevvel. Nem mondta Szerjözsa, de szerintem verekedtek is...

– A pénz miatt?

– Amiatt, hogy Szerjözsa megmondta neki, nem enged több fúrást. És szólni fog a Szibnyeftnek, hogy hozzanak teherautókat, és vigyék el a tornyot. Mert az olajat olyan ménkű nagy toronnyal kutatják... És még azt is mondta neki, hogy meneküljön el, mert ő megmondja Irkutzkban a vezetőknek, hogy átverte őt Anofrijev, mert az a papír, ami mutatta, hogy itt olaj van, az hamisítvány, Anofrijev hamisította, hogy fúrhasson...

Szindbádnak nincs türelme a rendőrségre menni a lovakért, a Szportyivnaja éppen ott éri el az irkutzki autót, ahol a Vilenyka átfolyik alatta. Leugranak a hídról, és hosszú léptekkel a patak mentén a tisztás felé iramodnak. A detektív hevesen gesztikulálva magyaráz:

– Éreztem, hogy Anofrijev a tettes. Tele vannak ellentmondással a kijelentései. Nem tud Velde pervijpláni ismerőséről, de azt tudja, mit csinált annak az ősapja kétszázötven évvel ezelőtt. Továbbá: elismeri, hogy vitáik voltak Veldével, mert ezt nyilván lehetetlen letagadni, a munkások is láthatták, de a költségvetést nevezi meg oknak, eltolta a gyanút a még komolyabb okról, arról, hogy Velde szerint nincs is itt olaj. Aztán azt mondja, nem próbálta meg a mesterséges lélegeztetést. Pedig mikor mi láttuk a holttestet, még akkor is mintha élt volna. Honnan tudta azonnal, hogy halott? Már ha egyáltalán tényleg a patak partján fedezte fel, nem pedig ő vitte oda. És miért hangsúlyozta, hogy gyakran sétál arrafelé. Mintha bármi különös volna abban, hogy valaki egy nehéz nap után elmegy sétálni.

– Nem bírt tovább vhá-vhámi Anofrijev... – szól közbe az gyors tempótól kifulladt Ink.

– Így van. Nem bírta elviselni a feszültséget, ami a várakozással jár. Hogy a hullát egyszer úgyis megtalálja valaki, és akkor őt is biztosan kihallgatják.

– Becsapta Veldét! – ront be Szindbád Anofrijev izbjába. – De minket nem fog! Ki vele, hogy zajlott le a vita három napja!

Anofrijev összecsavarozza töltőtollát, félretolja a kimutatást, megigazítja szemüvegét.

– Jó napot, felügyelő elvtárs. Három napja valóban találkoztam Velde mérnökkel. Nem vitatkoztunk jobban, mint máskor. Sőt, a legtöbb dologban egyetértettünk.

– Mi lett a vége?

– Kézfogással búcsúztunk.

– Velde három hete megfenyegette magát, hogy befejezti a kutatást.

– (Megremeg jobb szemhéja) Sokszor mondott ilyet. Három hete is. Hol biztos volt a sikerben, hol elbizonytalanodott.

– Három napja pedig azért jött, hogy megmondja: itt a vége, pakolhatnak, viszik a felszerelést Irkutzkba.

– Nem azért jött.

– Akkor miért?

– Ezért – és a fiókból egy dossziét vesz elő.

A fedőlapon egy vörös csillaggal díszített olajfúró torony. Alatta felirat: Fúrási engedély. Aláírások, dátum.

– Folytathatjuk a munkát. Kiharcolta nekünk. Költözünk, de nem Irkutzkba, hanem, ha ránéz erre a térképre, Pervijplántól harminc kilométerre, itt az Ulan-Ude felé vezető út mellett vagy egy 2324-43 helyrajzi számú...

Szindbád dühében kettéroppant egy tintaceruzát.

Szkobkin megtöri zubbonyában a kezét, és felveszi a kucsmát a tisztelgéshez. Szindbád megfigyelte: akik éveket töltöttek el a seregben, újra katonává vedlenek, ha rendőrrel vagy hivatásos katonával akad dolguk.

– Ez most nem kell. Azt mondja meg, találtak-e tegnap szemüveget.

– Nem találtunk semmi. Ma folytatjuk a keresést?

– Egyelőre nem (A munkások barakkjára mutat a detektív). Jöjjön be velünk oda!

Szindbád orrát megcsapja az a csípős, nyúlketrecrekre emlékeztető szag, ami a férfiak kigőzölgéséből származik. A fémkertes ágyak végére zoknik, ingek tere-

getve, barna lé csöpög belőlük. Egy nagy olajoshordó helyettesíti az asztalt. Körötte kisebb hordók: a székek.

Szkobkin rágyújt. A mahorkabűztől úgy érzi a detektív, mintha a lágerben volna. És ez a gondolat ránehezedik tüdejére. Aztán megkívánja a mahorkát. Már finom gyártmányokat is megvehet, mégis az a lágerbeli szent mahorka-szippantás maradt számára a dohányzás non plus ultrája, amihez a lefekvés előtti nyugodt félórában jutott hozzá.

Nem volna jó, ha egy nyomozó mahorkát kérne a kihallgatásra rendeltől.

– Mióta dolgozik itt?

– Egy éve. Akkor szereltek le. A lapockacsontom sérült meg.

– Tehát nem a munkálatok kezdete óta.

– Nem. Egy Cseglakov nevezetűt váltottam. Én leszereltem, ő bevonult.

– Nem is ismerte őt?

- Egyszer találkoztunk, amikor elmondta, mi hogy áll. De az biztos, hogy rendet tartott a munkásai között. És én is rendet tartok.
- A háború előtt a Szibnyeftnél volt alkalmazásban?
- Nem. Azerbajdzsáni fúrásokon dolgoztam.
- Bakuban?
- A Baku környéki olajmezőn Balakhániban.
- Ott nem tengeri kitermelések vannak?
- Újabban folyton erről beszélnek a rádióban, de mi még a szárazföldön fúrunk. Egyébként az, hogy a tengerre vagy a szárazföldre építik-e a tornyot, az csak egy kérdés. Fontosabb, hogy milyen a talaj szerkezete. A jó fúrómester mindenhol feltalálja magát.
- A munka után hova mennek az emberei?
- Ha elengedem őket?
- Tehát nem mászkálhatnak szabadon?
- Isten őrizze! Folyton részegek lennének. Hetente egyszer kapnak kimenőt a városba.
- A patak partján mennek vagy át a sártengeren?
- Egy harmadik úton. A Kongora felé, aztán jobbra.
- Az kerülő.
- Az lenne, ha a városközpontba mennének. De ők csak a csibekeltetőhöz igyekeznek.
- Minek?
- Hát, van ott egy... – kezével olyan mozdulatot tesz, mintha poharat emelne.
- Zugpálínkaforró?
- Igen. Visszafele már egymást támogatva, csúszva-mászva jönnek. Ezért nagy hidegekben nem is engedem el őket. Megfagynának. Akkor inkább én hozok nekik legális vodkát a boltból. Igyák le itt magukat. Mert ha hetente egyszer nem rúgnak be, mint a szamár, nem tudnak dolgozni. Igaz, másnap így sem nagyon.
- Maga melyik úton megy be ilyenkor a városba?
- A patak mentén.
- Szokott máskor is arra járni?
- Ha az embereim inni vannak, gyakran elmegyek horgászni a patakra. Vagy ha be van fagyva, akkor csak nézelődök. Sétálgatok.
- Utoljára mikor mentek el az emberei?
- Mindig kedden este mennek.
- Kedden? (Összenéz a három rendőr) Vagyis három napja.
- Igen.
- És maga volt sétálni?
- Voltam.
- Nem látott véletlenül egy hullát a patakparton?
- Nem mentem el a patakig.
- Miért nem?
- Az erdei ösvényen maradtam, egy fának dőlve pihentem.
- Máskor is előfordult, hogy így... megrekedt séta közben.
- Azt hiszem, nem.
- Csak pont akkor, amikor valószínűleg a gyilkosság történt. Tud erre valami ésszerű magyarázatot adni?
- Nem tudok.
- Hallott legalább valamit?
- Madarakat.
- Szindbád feláll, biccent lnknek, maga pedig oldalról figyelni Szkobkint. Helyettese azonnal folytatja a kihallgatást.
- Milyen volt a maga viszonya Veldével?
- Mindig elmondta, hogy kéne fúrni. Meghallgattam.
- És...? Hasznosak voltak a tanácsai?
- Velde csak tankönyvből ismerte az olajkutatást.
- Mégis utasította magát. Idegesítette?
- Nagyon.
- A munkásai kedvelték Veldét?
- Ők mindenkit utálnak, aki nem kétkezi munkával keresi a kenyerét. Irodistának tartják őket, akik semmiért dupla annyit kapnak, mint ők. De ezt előtte nem mondták.
- Velde mennyi pénzt tartott magánál?
- Jól keresett.
- A munkásai biztos, hogy soha nem hagyták el a tisztást a maga engedélye nélkül? Például, amikor maga aludt?
- Minden moccnásra felébredtek. Amikor kimennek elvégezni a szükségüket, és amikor visszajönnek, akkor is.
- Kedden éjjel vagy szerda hajnalban ki ment ki?
- Raszpopop, mindjárt lefekvés után. Két perc múlva megjött. És hajnal felé még Kopitov. Ő vagy félóráig maradt.
- Hívja le az embereket a toronyból! – utasítja Szindbád a fúrómestert.
- Még két kihallgatás, és mindenki gyanús lesz – mondja lnk Szindbádnak. A detektív egy árnyékos helyen megmaradt jégdarabból kiálló fekete csórt figyel.
- Jöjjön ide Kopitov! – s a detektív parancsára egy tagbaszakadt, halinacsizmás, foszladozó pufajkás ember kilép. Elindul a rendőrokhöz. Aztán rohanni kezd a tisztás túlsó sarka felé. lnk előkapja pisztolyát, de Szindbád lefogja helyettese kezét. Mielőtt belépne a fák közé Kopitov, megáll. Szindbád elindul felé. Ekkor a menekülő eltűnik a fák között. Szindbád visszamegy lnkhez és Bajárhoz. Ekkor Kopitov újra megjelenik a tisztás szélén.
- Mit szólsz hozzá? – kérdi a detektívtől lnk.
- Hajnalban ment ki Kopitov. Ha ő lenne a tettes, az azt jelentené, hogy Velde hajnalig itt ólálkodott. Miért tette volna?
- Egy olyan körülményből kifolyólag, amit még nem ismerünk.
- Igazad van, ezt én sem zárom ki. De mégis valószínűbb, hogy késő délután vagy este, innen való távozása után támadták meg.
- Akkor mit bohóckodik ez?
- Ő biztosan tudja. De igazából nem akar elszökni. Akkor nem állna ott. Kivárjuk, míg idemerészkedik.

– És mi a helyzet Raszpopowal?
– Két perc alatt egy ilyen gyilkosságot nem lehet elkövetni.
Bajár és Ink az ablaknál állva figyelik Kopitovot, Szindbád Anofrijev íróasztala előtt ülve kortyolgatja a ciprusteát. Kellemetlen, nyers mellékíz érez most benne.
– Anofrijev elvtárs. Eszébe jutott valami Veldével kapcsolatban? Tegnap kértem, hogy gondolkozzon ezen.
– Semmi.
– Azt miért nem mondta el, hogy Velde költöztetni akarja a tornyot?
– Mert nem kérdezte.
– Hogy kérdeztem volna, mikor nem is tudtam, hogy ez a lehetőség fennáll. Egy ártatlan állampolgár miért nehezíti meg a rendőrség munkáját?
– Talán mert még sosem volt dolga a rendőrséggel, nem tudja, hogy zajlik egy optimális kihallgatás.
– Azt sem árulta el, hogy Veldének van egy ismerőse a városban, akinél meg szokott szállni.
– Nem volt róla tudomásom. Férfi vagy nő az illető?
– Ez a bizonyos ismerős, ez az idős asszony azt mondta, Velde szerint maga meghamisította a fűrési tervet.
– Mit mondhatnék erre? Vigye el és készíttessen róla szakvéleményt.
Szindbád a férfit megnézi. Ahogy szavain nem talál fogást, úgy tekintetén sem. Merev, közönyös az arca. Rágyújt. Anofrijev is.
– Talált maga valaha is olajat?
– Ez az első önálló fűrésom.
– És ha sem itt, sem az új helyen nem lesz olaj?
– Valamire csak rábukkanunk.
– Hogy érti? Mást is találhatnak?
– A kutatófúrások nagyon sok hasznos ásvány jelenlétét kimutathatják. És van két tipikus „melléktermék”: földgáz, ami talán egyszer éppolyan értékes lesz, mint a kőolaj és termálvíz. Biztos látta, milyen sok üvegház van Burjátában, ezeket hőforrások tartják melegen. Sőt, van egy elképzelés a minisztériumban, mely szerint egész városokat fognak ezzel a módszerrel fűteni.
– Úgy érti, a házakat külön-külön?
– Nem. Az egész várost egy hatalmas üvegház borítaná be. Ami alatt mindig kellemes idő lenne. Hogy jól érezzék magukat az emberek, és a növények is. Így persze nem lenne szükség a házak külön fűtésére sem. Az üvegtáblákat pókhálószerűen felépített csőrendszerre hegesztenék rá, a csövekben pedig termálvíz keringne.
Szindbád megint érzi, ahogy távolodnak a józan ész birodalmától. De mégsem annyira, mint az előző nap. Mert Anofrijev szavai nyugodtak, arcán sincs az a tegnapi eszelős rajongás.
– Maga szerint megvalósítható ez a terv? – kérdi óvatosan a detektív.
– Szerintem nem az a megoldás. Óriási költség lenne felépíteni ezt a kupolát. És folyamatosan karbantartani. Például ott van a termálvízel ásványianyag-tartalma. Az üvegházak csöveit is állandóan cserélni kell a vízkövesedés miatt. Gond még, hogy miként visszük fel a vizet olyan magasra. Ehhez komoly szivattyúk kellene, azok viszont áramot vagy benzint fogyasztanak. A végén nem nyerünk semmit. Aztán a szélviharok elleni védekezés. Szibériában hirtelen hatalmas vihar támadhat. Ha egy házat elsodor, az is tragédia, de ha belekapaszkodik egy ilyen monstrumba és feldönti, az földrengést okoz.
– Azt mondta, nem ez a megoldás. Akkor mi?
Anofrijev a fal felé fordítja fejét. Hajába tűr. Remegnek ujjai. Viaskodik. És feladja a küzdelmet:
– A föld középpontja felé haladva egyre nő a hőmérséklet. Átlagban harminc méterenként egy fokkal. Az új városoknak, városrészeknek hatalmas, fél kilométer mély gödröket kell ásni. És ott felépíteni őket. Olyan lesz ott a talaj, mint a padlófűtés a római villákban. Ha fenn tél van, a folyton felfelé áramló meleg majd nem engedi a hideg levegőt a gödör mélyére leszállni. És a gödör fűteni fogja a környezetét is. A régi, a mostani Pervijplán hőmérséklete tíz fokkal fog emelkedni. Lent mindig tavasz lesz.
Szindbád fájdalmas fintorral nyugtázza a hallottakat. Ink érdeklődve fordul Anofrijev felé:
– És az eső nem fogja feltölteni ezt a gödröt?
– Burjátában ritkán esik. Az könnyedén felszívódik. Az igazi veszélyt a talaj- vagy termálvíz jelenti. Olyan helyet kell találni, ami ezektől mentes. És kőolaj, földgáz sem lehet a gödör közelében. Semmi, ami nem szilárd. Viszont, ha a gödör

pereménél folyik egy tiszta vízü patak, az előnyös. A gravitáció segítségével fedezni lehet belőle a település ivóvizét.

– Hogy fognak feljönni a felszínre a lakók? Lifttel?
– Mint a külszíni fejtésnél: a gödör peremén teraszokat képezünk ki, amin szerpentin fut. A gödör egyre táguló szájával elkerülhető a túlzott árnyékoság is.
– Tehát itt valójában nem olajat akart találni, hanem épp ellenkezőleg, olajat nem akart találni! – szólal meg a detektív.
– Így van.
– Veldének viszont nem tetszett ez a nagyszerű ötlet.
– Nem értette, miért nem örülök, hogy átköltözhetünk. Elmondtam neki az igazat. Azt hitte, viccelek. Nem, nem értette, hogy nagy tervek nélkül nem érdemes élni. Aztán, mikor látta, hogy nem viccelek...
– Ment volna értesíteni a Szibnyeftet.
– Nem engedhettem. Dulakodtunk. Arra emlékszem, amikor már a pataknál locsolom, hátha magához tér.
Anofrijev beszél, sokat, önmagát ismételve. És Szindbád kivárja, míg a könnyektől elakadnak szavai. Míg elernyed. Akkor kérdez:
– Ez az idióta Kopitov hogy kerül a képbe?
– A patakba járt vizelni a disznó. Észrevettem, ahogy Szergejt ott élesztetem. Kopitov után rohantam. Minden pénzemet odaigértem neki, ha hallgat. És mondtam, vigye el, amit Szergejnél talál. De akkor Szkobkin berendelte. Amikor maga kivette Szergej pénztárcáját, és az üres volt, csak akkor tudtam meg, hogy Kopitov később tényleg visszament és kirabolta.
A pervijpláni rendőrségen szolgált egy Hovannes Joszerián nevezetű fickó. Helyszínelő technikus volt, akárcsak Bajár. Az egyik bevetéskor egy meggyilkolt pópához mentek ki. Grisin felügyelő nyomot fogott, és hamarosan eljutottak egy Vászka nevezetű traktorshoz. Vászka késsel fogadta Grisint. A felügyelő kisebb sebbel megúszta. A tárgyaláson az egyik vádpont lett ez a támadás. Joszeriánnak kellett tanúskodnia. Megtette. Vászkat kényszermunkára ítélték. Távoztakor visszazsolt Joszeriánnak, hogy ezért kivégezteti a cimboráival. Joszerián belerokkant ebbe a fenyegetésbe. Elhatalmasodott rajta az a kényszerképzet, hogy valakik (nem csak Vászka cimborái) meg akarják ölni. Amikor kitört a háború a finnekkel, Joszeriánt besorozták. Olyan sápadt volt, hogy úgy kellett feltenni a vonatra. A fronton az első adandó alkalommal megadta magát. A finn hadifogolytáborból megszökött, és az amerikai

nagykövetségen menedékjogot kért. Mint politikai üldözött, megkapta. Sőt, elszállították Amerikába, ahol az állampolgárságot is felvehette. Hogy rögtön besorozzák. Pilótakiképzést kapott, Olaszországban vetették be. És minden percét az a rettegés töltötte ki, hogy vajon mikor fogják lelőni a gépét. Amikor angol és amerikai katonák érkeztek Pervijplánba, hogy a szovjetekkel együtt ünnepeljék a normandiai partraszállást, akkor hoztak hírt Joszeriánról. Volt, aki sajnálta, volt, aki örült neki, hogy nem úszta meg az életveszélyt a hazaáruló dezertőr. Szindbád természetesen csak kvázi-detektívé válása után hallotta először a Joszerián-történetet. Úgy képzelte el ezt a fickót, mint akire kötömbként nehezedik végzete. És az elkerülhetetlen végzetet látta meg rögtön Anofrijevben is. Anofrijev nem gyilkos lélek. És mégis embert ölt. Tehát nem menekülhet a bűnhődéstől.

– Köszönöm – mondja Anofrijev, mikor Szindbád rákattintja csuklójára a bilincset.

– Megkönnyebbült, ugye?

– Egy percet sem aludtam azóta. Megbolondultam volna, ha ma nem vallhatok.

Szkobkin lehívja a toronyról a munkásait. Anofrijev elmondja, hogy elmegy a rendőrökkel, és nem fog visszatérni. A torony sorsáról majd a Szibnyeftben döntenek. Annyi a feladatuk, hogy őrizzék a berendezést. Aztán megköszöni a munkájukat.

Mintha a föld is megborzongana erre a szomorú búcsúra. Közben Kopitov is megérkezik. Pénzt lóbál, amit összegyűrve, mint egy varangyos békát, a detektív lába elé dob. Szindbád engedi, hogy Kopitov beálljon a társai közé. Megint azt képzelet, hogy megremegett a föld. Vagy talán nem csak képzelet? A fúrómunkások a tornyot figyelik, Szkobkin védősisakot kap a fejére. A többiek is. És ekkor igazán megrázkódik a föld. A torony pedig mintha rakétaként készülné fölrepülni, sistereg, üvölt. Szindbád lát egy elszabadult fúrófejet forogni a levegőben, aztán, mint bombabecsapódáskor, földgörmögyök záporoznak.

Akit elkapnak, nem taglózzák le. Mert folynak ezek a görmögyök.

– Olaj! – mondja döbbszent arccal Anofrijev.

1 Orosz gerendaház

2 J. V. Sztálin közkeletű elnevezése.

3 Zsemlehez hasonló orosz péksütemény.

Kategória: vers, próza

Denumire autor: Csabai László

Látó Szépirodalmi Folyóirat